Қоймалардың жіктелуі. Қоймалар типтерінің негізгі сипаттамалары

Қорларды ұстау үшін арнайы жайластырылған орындарда объективті қажеттілік бастапқы шикізат көзінен бастап және түпкілікті тұтынумен аяқталатын материалдық ағындардың қозғалысының барлық сатыларында бар. Мұнымен қойма түрлерінің көп болуы түсіндіріледі.

Логистикалық тізбектің орнына және тауар қозғалысы процесіндегі рөлге байланысты олар келесі топтарға бөлінеді:

1.Өндіруші кәсіпорындардың қоймалары (жабдықтау саласында) шикізатты, материалдарды, жинақтаушы және өндірістік мақсаттағы басқа да өнімдерді сақтауға мамандандырылған және ең алдымен тұтынушыларды жабдықтауды жүзеге асырады.

2.Өнімді тұтынушылардың қоймалары (өндіріс саласында) технологиялық процестердің үздіксіз өтуін қамтамасыз етуге арналған. Бұл қоймаларда өндіріс процесіндегі рөліне және бағыныштылығына байланысты өндірістік ұйымдардың қоймалары өндірісті материалдармен, жиынтықтаушы бұйымдармен, сатып алынатын жартылай фабрикаттармен және т. б. қоректендіретін жабдықтау (материалдық-техникалық жабдықтау бөліміне бағынады) қоймаларына бөлінеді.; өз өндірісінің жартылай фабрикаттарын және технологиялық жабдықтарды сақтауға арналған өндірістік (жоспарлы-өндірістік немесе жоспарлы-диспетчерлік бөлімге бағынады); сатуға жататын материалдық құндылықтар сақталатын өткізу (өткізу бөліміне бағынады). Қызмет көрсету саласына байланысты кәсіпорындардың қоймалары жалпы зауыттық (орталық), цех жанындағы (Орталық қоймалардың филиалдары) және цех бастықтарына бағынатын цехтық болып бөлінеді.

3.Өткізу ұйымдарының қоймалары (бөлу саласында) өндіріс саласынан тұтыну саласына тауарлардың үздіксіз қозғалысын қолдау үшін қызмет етеді. Олардың негізгі мақсаты өндірістік ассортиментті сауда және бөлшек желіні қоса алғанда, әртүрлі тұтынушыларды үздіксіз қамтамасыз ету болып табылады.

4.Делдалдық (ең алдымен көліктік) ұйымдардың қоймалары материалдық құндылықтарды экспедицияға байланысты уақытша жинауға арналған. Бұған мыналар жатады: темір жол станцияларының қоймалары; автокөліктің, теңіз және өзен порттарының жүк терминалдары; әуе көлігінің терминалдары. Орындалатын жүк өңдеу операцияларының сипаты бойынша олар көліктік-ауыстырып тиеу операцияларына жатады. Бұл қоймалар тобы жабдықтау және тарату логистикасы шеңберінде болуы мүмкін.

Функционалдық мақсаты бойынша барлық қоймалар бес түрге бөлінеді:

- аралас, құрамдастырылған және басқа да тасымалдарды орындау кезінде көлік тораптарындағы жүктерді ауыстырып тиеу (айналым) қоймалары;
- қажетті материалдарды шоғырландыруды және оларды өндірістің тиісті жұмыс істеуі үшін сақтауды қамтамасыз ететін сақтау қоймалары;
- клиенттердің ерекше талаптарына сәйкес тапсырыстарды қалыптастыруға арналған комиссиялық қоймалар;
- қоймаланатын бұйымдардың сақталуын және қорғалуын қамтамасыз ететін сақтау қоймалары;
- арнайы қоймалар (мысалы, кеден қоймалары, материалдарды, ыдыстарды, қайтарылатын қалдықтарды және т. б. уақытша сақтау қоймалары).

Құрылымдық сипаттамалары бойынша қоймалар:

- жабық,
- жартылай жабық (тек шатыры немесе төбесі және бір, екі немесе үш қабырғасы бар)),
- ашық алаңдар.

Сақталатын материалдардың ерекшелігі мен номенклатурасына байланысты қоймалар әмбебап және мамандандырылған болып бөлінеді. Әмбебап қоймаларда кең номенклатурадағы материалдық ресурстар сақталады. Арнайы қоймалар біртекті материалдарды сақтауға арналған (мысалы, шойын қоймасы, лак-бояу материалдары және т. б.).

Қоймалық операцияларды механикаландыру дәрежесі бойынша да бар:

- механикаландырылмаған,
- механикаландырылған,
- автоматтандырылған,
- автоматты.

Қойманы қарапайым таңдау үшін ғимаратты белгілі белгілерге байланысты әр түрлі түрге бөлу керек. Қойманы таңдау критерийлерін ерекшелеуге болады:

- логистикалық облыстарға қатынасы;
- логистика жүйесінің басқа қатысушыларына қатынасы;
- меншік нысаны;
- тиесілігін;
- функционалдық мақсаты;
- ассортименттік мамандану;
- сақтау режимі;
- технологиялық жабдықталуы;
- қойма ғимараттарының түрі;
- жинақтау түрі;
- көліктік байланыстардың болуы және олардың типі;
- қызмет ауқымы.

Логистикадағы қоймалардың жіктелуі

Жіктеменің белгісі	Қоймалардың түрлері
Логистиканың функционалдық салаларына қатысты	жабдықтау логистикасы; өндіріс логистикасы; бөлу логистикасы
Логистикалық жүйе қатысушыларына қатысты	өндірушілердің қоймалары; сауда компанияларының қоймалары; көлік компанияларының қоймалары экспедиторлық компаниялардың қоймалары логистикалық операторлар қоймалары
Меншік нысаны бойынша	меншікті қоймалар; коммерциялық қоймалар; жалға алынатын қоймалар; мемлекеттік немесе муниципалдық кәсіпорындардың қоймалары
Функционалдық мақсаты бойынша	ұзақ сақтау (маусымдық, резерв); транзиттік-ауыстырып тиеу (қойма-платформалар, жүк терминалдары); тарату (дистрибьюторлық орталықтар); кеден қоймалары
Ассортименттік мамандану бойынша	мамандандырылған; әмбебап; аралас
Өнім түрі бойынша	шикізат;

	коймалары
Ассортименттік мамандану бойынша	мамандандырылған; әмбебап; аралас
Өнім түрі бойынша	шикізат; материалдар; жиынтықтаушы; аяқталмаған өндіріс; дайын өнім; ылыс:остатков и отходов; инструментов
Сақтау режимі бойынша	жылытылмайтын; жылытылатын; Тоназытқыш-коймалар; белгіленген температуралық ылғалдық режимі бар коймалар
Техникалық жарақтандыру бойынша	механикаландырылмаған; механикаландырылған;
Қойма ғимараттары мен құрылыстарының түрі бойынша	ашық алаңдар; шатыр астындағы алаңдар; жабық құрылыстар: көп қабатты; бір қабатты: биіктігі 6 м дейін; бір шатырдың астында биік; биіктігі стеллаждар (10 м-ден астам)); биіктіктің ауытқуымен

Анасының тиесілігі бойынша	Жабық қоймалар (бір кәсіпорынның және сауда желісінің өнімдерін сақтау); ашық қоймалар (ұжымдық пайдаланылатын қоймалар, конак үй-қоймалар)
Сырткы көлік байланыстарының болуы бойынша	айлакпен; бастап т/ж кірме жолдармен; автожол кірме жолы бар; кешенді
Қызмет аукымы бойынша	орталық; республиканские; жергілікті

Үлкен ауданы 5 мың м2 болатын қоймалар жиі терминал деп аталады.

Ел аумағына әкелінетін немесе одан әкетілетін тауарлар сақталатын мамандандырылған кеден қоймалары бар. Бұл қоймаларда сақтау Кеден кодексіне сәйкес жүргізіледі. Кеден қоймаларынан экспортқа да, импортқа де жататын заттар бар уақытша сақтау қоймалары оларды кеден органына еркін айналымға шығарылғанға дейін ұсынғаннан кейін бөлінеді. Тауарларды кеден қоймасында сақтау кезінде олардан баждар мен салықтар алынбайды, сондай-ақ экономикалық саясат шаралары қолданылмайды.